פרק שמיני

אלמא לא קני ליה רביה הכא נמי לא קני

ליה רביה אלא לאפנויי ואכתי מופנה מצד

אחד הוא ושמעיגן ליה לר' #אלעזר דאמר

ימופנה מצד אחר למדין ומשיבין כיון י

דלגוְפִיה לא צריך שדי חד אלמד ושדי חד

אמלמד והוה ליה גזירה שוה מופנה משני

צדדין אי מה פסח אונן אסור בו אף תרומה

אונן אסור בה א"ר יוסי בר חנינא אמר קרא

(זר) יוכל זר יזרות אמרתי לך יולא אנינות

אימא ולא ערלות הא כתיב יתושב ושכיר

ומה ראית מסתברא ערלות הו"ל לרבויי שכן

. (מעשי"ם כרותי"ם בדב"ר העב"ד) מחוסר

מעשה ומעשה בגופו יוענוש כרת וישנו לפני

הדבור גומילת זכריו ועבדיו מעכבת אדרבה

אנינות הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל

שעה ונוהגת באנשים ונשים ואין בידו לתקן

את עצמו הגך נפישן רבא אמר בלא הגך

נפישן נמי לא מצית אמרת שבקינן ערלות

דכתיב בגופיה דפסח וילפינן אנינות מפסח

דפסח גופיה ממעשר גמרינן אי מה פסח

מילת זכריו ועבדיו מעכבת אף תרומה מילת

זכריו ועבדיו מעכבת אמר קרא יומלתה אותו

אז יאכל בו סמילת זכריו ועבדיו מעכבת בו

מלאכול בפסח ואין מילת זכריו ועבדיו מעכבת

בתרומה אי הכי אימא יכל ערל לא יאכל בו

בו אינו אוכל אבל אוכל הוא בתרומה הא

כתיב תושב ושכיר ומה ראית מסתברא

ערלות דגופיה הוה ליה לרבויי שכן מעשה

בגופו וענוש כרת אדרבה מילת זכריו ועבדיו

הוה ליה לרבויי שכן ישנה בכל שעה הגך

נפישן ואב"א בלא [הנך] נפישן נמי לא

מצית אמרת מי איכא מידי דערלות דגופיה

לא מעכבא ביה ערלות דאחריני מעכבא ביה

השתא דאמרת בו לדרשה הוא דאתא

ש יכל בן נכר לא יאכל בו למה לי יבו 🕫

עד. שבת סד. קלא. ב"ק כה: נדה כב:], ג) [טעות

וכן לעיל סח: ולקמן עא. ליתאן, ד) ולעיל סח: להמו

ליתחן, ד) [נעיד סה: נקתן על.], ד) פסחים זו., ו) שם, ז) [ויקרא יד], ד) [שם], ע) זייל ונוקים. יעב"ד, ו) [זייל למרומה], ד) [ועי"

עין משפם נר מצוה ו א מיי׳ פ"ג מהלכות בכורים הלכה ה ופי"ב

מהלי אבות הטומאה הלכה טו: ד ב מיי׳ פ״א מהלכות מילה הלכה א סמג עשין כח טוש"ע י"ד סימן

פ"ה מהלכות קרבן פסח הלכה ה ופ"ט הלכה ט:

תוספות ישנים א) ועוי"ל אגב דכתיב בתרומה לא יאכל בו

כתיד נמי בפסח לא יאכל בו. א"נ מכיון שהג"ש מלמדת איסור לומר דערל אסור בתרומה כתבה בלשון איסור ולהכי כתיב לא

אלמא לא קני ליה רביה. והא דאמר נפ״ק דקידושין (דף טו. ושס) דעבד עברי גופו קנוי היינו לענין שלריך גט שחרור ואין יולא באמירה בעלמא אבל לענין מלות לא והא דשרי

בשפחה כנענית היינו משום שלריך שיעבוד את רבו בין ביום בין בלילה כדכתיב (דברים טו) כי משנה שכר שכיר עבדך דשכיר קרייה רחמנא וא"ת דמשמע דמטעמא דהני ליה רביה יש לו ליפטר והלא עבד כנעני גופו חייב בפסח למ"ד (פסחים דף פה:) נשים ברחשון חובה וחפילו למאן דאמר (שם) רשות מכל מקום שרי לאכול פסח והכא כתיב לא יאכל בו וי"ל דאי הוה קני ליה רביה לא הוה אכיל אלא בהמנאת רבו כעבד

> כנעני ולא בהמנאת אחרים: אלא לאפנויי. וח״ת וכי בשביל לאפנויי כתב שקר דכתב לא יאכל בו והם אוכלין ואמר ר"י דאיכא לאוקמי קרא בשכיר ותושב עובד כוכבים ומכל מקום לגופיה לא

אילטריך דלא עדיף מערל ובן נכר ובהדיא דריש במכילתא הכי תושב זה גר תושב שכיר זה העובד כוכבים י וא״ת כיון דלעובד כוכבים לא אינטריך לכתוב תושב ושכיר יאכל בו ונוקמיה בישראל ולאפנויי ואמר רבינו יצחק דאם כן הוה משמע גזירה שוה להקל והוה דרשינן גזירה שוה להתיר אונן בפסח והא דילפינן לקמן (דף עג.) דאונן אסור בפסח מגזירה שוה דממנו ממנו ממעשר לא הוי דרשי הכי אלא הוה מוקמינן לאסור ערל במעשר כדלקמן (דף עד.): שדי חד אלמד וחד אמלמד. והוי כאילו כתיב הכא תושב שלא לצורך והכא שכיר שלא לצורך ואע"ג דהכא תושב והכה שכיר הויה שפיר ג"ש כדתני דבי ר' ישמעאל (לעיל דף יו:) זו היא שיבה זו היא ביאה או: אל מה פסח אונן אסור בו. אר"י אע"פ דתנן בפ' החשה בפסחים (דף נה:) דאונן טובל ואוכל פסחו לערב ומוקמינן ליה בגמרא כמ"ד אנינות לילה דרבנן ולא העמידו דבריהם במקום כרת הכא מלי למימר דאתיא אפי׳ אליבא דמ״ד אנינות לילה מדרבנן

דלא הוי דרבנן אלא כשמת ביום או נקבר ביום למאן דאזיל בתר קבורה דלא תפים לילו עמו מדאורייתא אבל אם מת בלילה הוי אונן כמת ביום דהיינו כיום מר והא דפריך בפרק טבול יום (זבחים לט: ושם) וסבר רבי שמעון אנינות לילה דרבנן והתניא רבי שמעון אומר שלמים כשהוא שלם הוא מביא ולא כשהוא אונן מנין לרבות תודה

כו' מנין לרצות פסח כו' קתני מיהא פסח התם לא מלי לשנויי כשמת בלילה דמשמע ליה דמרבי ליה לענין הבאה דאין יכול להביא כשהוא אונן ולהכי פריך כי הוי אונן בשעת הבאת פסח יפסוק האנינות עד הלילה שהוא התחלת זמן אכילתו ואמאי אסור להביא: אך תרומה אוגן אסור בה. בלא גזירה שוה הוה מלי למיפרך דליחסר אוגן בתרומה מדאיתקש תרומה לבכורים לקמן (דף עג:) ובכורים למעשר ומיהו בכמה מקומות יכול לומר וליטעמיך ולא קאמר: שבן מעשים ברותים. הוה מצי למימר שכן נכרמו עליה י"ג ברימות: הגך נפישן. בלא הגך נפישן נמי ה"מ למימר דכרת עדיפא ליה כדלקמן (דף עג:): דפחה גופיה ממעשר גמר. פירוש בגזירה שוה דממנו ממנו וא"ת ושאר כל הקדשים מנלן דכל הקדשים אסורים לאונן כדאמר בובחים בפ׳ טבול יום (דף קא.)0 מק"ו ממעשר ואק"ו איכא למיפרך מה למעשר שכן טעון כסף לורה דהכי פריך רבא גופיה בפ' בתרא דמכות (דף א:) גבי הא דיליף מלקות באוכל חודה ושלמים חוץ לחומה בק"ו ממעשר וי"ל דשאר קדשים גמרינן מפסח בהיקשא דואת התורה דהתם איתקוש כל הקדשים כדאמר בפ"ק דובחים (דף ד:) ובמנחות בסוף התודה (דף פב:) ובההוא קרא כתיב נמי פסח דדרשינן שביום לוותו זה בכור ומעשר ופסח ואע"ג דבההוא קרא נמי כתיב ולמילואים שהם קדשי שעה וקדשי שעה נאכלים באנינות כדמוכח בפ' טבול יום (זבחים קה) לאו בכל קדשי שעה קאמר דנאכלין באנינות אלא בהנהו דאיירי בהו התם דוקא והא דמשמע בפרק איזהו מקומן (שם דף נ.) דהוי פלוגתא בדבר הלמד בגזירה שוה אם חוזר ומלמד בהיקשה היינו היכה דמלמד קודש ואיכה למ"ד התם דוקה דכי הוו שניהם קודש דאין חוזר ומלמד אבל הכה דמעשר דגן חולין הוא לכולי עלמא חוזר ומלמד בהיקש כדאשכחן התם בהדיא שלמדנו לחודה שבאה מן המעשר מדאחקש לשלמים ושלמים גופייהו גמרי שם שם ממעשר (שם): אי מה פסח מידת זבריו ועבדיו מעבבתו בו'. תימה דהא הך סוגיא כר' אליעור ור' אליעור גופיה דריש במכילתה דמילת עבדיו אין מעכבת אדם מלאכול בפסח ודריש אז יאכל בו העבד ואמר רבינו יצחק דגמ' לפום רהיטא

מעכבת בתרומה בג"ש דתושב ושכיר ובו דכתיב ביה אתא למימר דאינה מעכבת במנה ומרור: (הבי גרסיגן כא ערא אם יאבה בו אם הי. ולא גרסינן מושב ושכיר דהא אוקימנא קרא כו׳ לגזירה שוה ועקרנא ליה מפשטיה לגמרי):

נקט כר׳ עקיבא דדרים או יאכל בו האדון ולר״א מזכריו פריך: בן אינו אובד אבד אובד הוא בתרומה. אבל מילת זכריו ועבדיו

הכא נמי לא קני. גופיה לרביה וישראל מעליא הוא וחייב בפסח: ושמעינן ליה לר' אליעזר דאמר מופנה מלד אחד למדין. אם אין להשיב ואם יש להשיב משיבין וכאן יש משובה מה לפסח שכן חייבין עליו כו׳ כדלעיל. ולקמן בפרק מצות חליצה (דף קד.) שמעינן לרבי

יבמות

אליעזר דאמר מופנה מצד אחד למדין ומשיבין דקתני חלצה בשמאל פסולה ור׳ אליעזר מכשיר ואמרינן מ״ט דתנא קמא יליף רגל רגל ממצורע דכתיב ביה על בהן רגלו הימניתי וקרא יתירא הוא דכיון דכתיב על דם האשסחי ובדם האשם כתיב ברגל ימנית יולא הוי בעי למיהדר ומכתביה ° בשמן ואמרינן במנחות בפ"ק (דף י.) מופנה הוא למדרשיה יד יד לקמילה רגל רגל לחלילה אחן אחן לרציעה ורבי אליעזר מכשיר חליצה בשמאל דלא גמר ממצורע דאיכא למיפרך מה למצורע שכן טעון עד ארו ואזוב ושני תולעת ומקשינן התם (ולקמן דף קד.) ורבי אליעזר לא יליף רגל רגל ממצורע והתניא מנין לרציעה שהיא בימין כו' ומשנינן אחן אחן מופנה רגל רגל לא מופנה. ואע"ג דג"ש מופנה מלד אחד הוא דרגל דמצורע מופנה הואיל ורגל דחליצה לא מופנה פרכינן: כיון דלגופיה לא לריך. לה תושב ולה שכיר דלה אפשר לאוקמינהו כפשטייהו כלל הוה ליה תרי קרחי יתירי: שדי חד חלמד וחד אמלמד. ומופנה משני לדדים דברי הכל למדין ואין משיבין אפילו יש להשיב: מה פסח חוגן כו'. דילפינן (לקמן דף עג.) לכולהו קדשים ק"ו ממעשר: מעשים כרותים בדבר העבד. סימנה הוה ומפרש ליה: וענוש כרת. על המילה: ומילת זכריו ועבדיו. אם יש לו בן ראוי למול או עבד למול אסור האב או האדון לאכול בפסח אא"כ מלו דכתיב (שמות יב) המול לו כל זכר ואז יקרב וגבי עבד כתיב ומלתה אותו אז יאכל בו (כ) האיש בעליו דאי משום עבד הא כתב כל ערל לא יאכל בו: אדרבה אנינות. פסל טפי מערלות

דהא אית ביה חומרא שנוהג כל שעה

המרת שמת לו מת אבל ערלות דגופיה משמל פעם אחת שוב אינה חוזרת עליו: לא מלית אמרת. דנילף תרומה מפסח לענין אנינות שומוקי קרא דמיעוטא לערלות: שבקינן ערלות דכתיב בגופיה דפסת. ולא מגמרינן לה יי מתרומה בג"ש דתושב ושכיר וילפינן אנינות כו': ממעשר גמר. לקמן בפרקין (דף עג.): ה"ג מסתברת ערלות דגופיה הוה ליה לרבויי כו':

מוסף רש"י

מופנה מצד אחד למדין ומשיבין. גזרה שוה שחינה מופנה משני לדדיה חלח מלד חחד, להשיב, אבל אם יש להשיב משיבין (שבת קלא.).

ד"ה מי אתיא], O [ושם ד"ה ומה מעשר וכו' הניחו בתימהן, מ) [בובחים 1:], נ) בס"ח חינו, תורה אור השלם ו. וכל זר לא יאכל קדש תושב כּהַן וְשְׁכִיר לֹּז יאבַל קָדָשׁ: ויקרא כב 2. וכל עבד איש מקנת בְּסֶף וּמֵלְתָּה אֹתוֹ אָז בְּסֶף וּמֵלְתָּה אֹתוֹ אָז יאבל בּוֹ: שמות יב מד 3. וְבִי יָגוּר אִתְּךְ נֵּר וְצָשְׁה בָּסָח לַיִיְיִ הִמּוֹל לוֹ

וְהָיָה כְּאֶזְרַח הָאָרֶץ וְכָל עָרַל לֹא יאכַל בּוֹ: שמות יב מח שמות יב מח 4. וַיֹּאמֶר יִיָּ אֶל מֹשֶׁה. וְאַהְרֹן זֹאת חֻקַּת הַפְּטַח בָל בֶּן נֵכָר לֹא יֹאכַל בּוּ:

ָּכֶל זְכָר וְאָז יִקְרֵב לַעֲשׂר

גליון הש"ם

רש"י ד"ה ושמעי' ליה כו' ולא הוי בעי למיהדר. עיין לקמן קד ע"א ברש"י ד"ה אחן אחן וכר ובשבת דף קלא ע"א ד"ה מלד אחד ובקדושין דף טו ע"א ד"ה ונאמר להלן אחן:

הגהות הב"ח

(h) גמ' השתח דחמרת בו לדרשה הוח דחתה כל ערל לא יאכל בו כל בן נכר לא יאכל בו למה לי נכר נהו יהכני כר נהה כי כל ערל לא יאכל בו בו אינו אוכל אבל אוכל הוא במצה ומרור כל בן נכר לא יאכל בו בו המרת דת פוסלת ואין המרת דת פוסלת ואין המודו דוד פוסרוד במעשר ואילטריך למכתב ערל כל"ל: (ב) רש"י ד"ה ומילת זכריו וכו' אז יאכל בו הייבו בעליו: (ג) ד"ה שבקינן וכו' לה :אתרומה נג״ם

מצד

המרת